

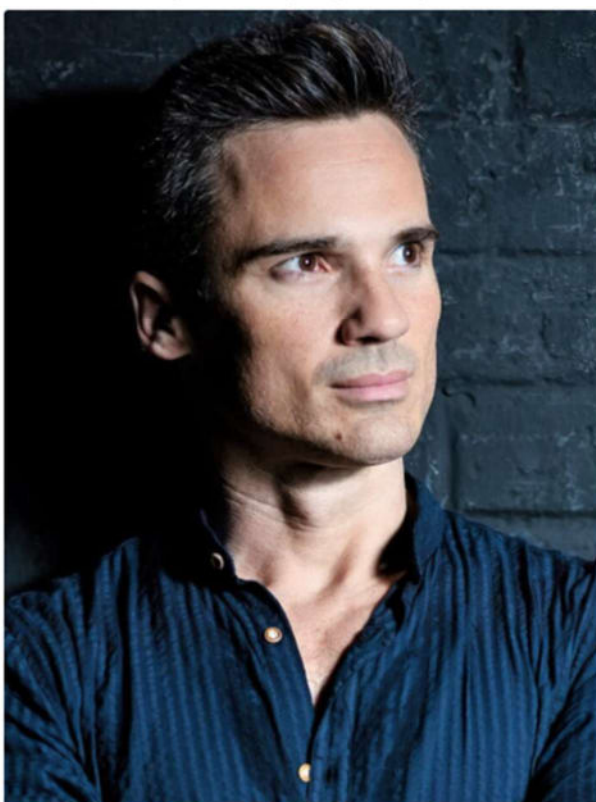
HRVATSKO GLUMIŠTE

LAUREATI OBLJETNICE SJEČANJA FELJTON TEME NAGRADA HG FESTIVAL GLUMCA FESTIVALI PREMIJERE ARHIV IMPRESSUM

Feljton: Baletni plesači između scenske bajke i surove realnosti – izazovi teške umjetničke profesije 6.

Vidljivi i prisutni – baletni umjetnici u javnom prostoru

Baletni plesači nisu samo izvođači, nego i kulturni emisari. Njihova prisutnost u medijima, emisijama, kampanjama i digitalnom prostoru nije trenutna atrakcija, nego rezultat činjenice da je jedno od najstarijih kazališnih zanimanja afirmirano i kao dio suvremenog identiteta hrvatske kulture. Vidljivost nije samo marketinška kategorija; ona je potvrda da baletna profesija ima svoje mjesto u javnosti.

Tomislav Petranović

novogodišnje produkcije. Ta estetika i produkcijska razina teško se mogu usporediti s današnjim programskim modelom u kojem su zabavne plesne i baletne točke gotovo potpuno nestale, ustupivši prostor talent-show formatima i masovnoj kulturi turbofolka.

U devedesetima je i emisija *Lijepom našom* jednom tjedno spajala tradicionalnu glazbu i baletnu plesnu umjetnost, a sve je redovito kulminiralo novogodišnjim koncertom u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu. Balet je, dakle, bio trajni dio javnog prostora: od studijskih televizijskih filmova, preko zabavnih i novogodišnjih programa, do tjednog ritma popularnih emisija. Takva medijska prisutnost danas ne postoji.

Individualna vidljivost plesača također nije bila zanemariva. Intervjui, portreti, najave i reportaže o baletnim umjetnicima bili su česti. Količina intervjuva i novinskih članaka koje je tijekom karijere imala Almira Osmanović vjerojatno nadmašuje zbir svih medijskih istupa današnje generacije plesača zajedno.

Ono što se bitno promijenilo nije samo medijski pejzaž, nego i način na koji se kazališta bave promidžbom vlastitih ansambala. Danas kazališne kuće sustavno naručuju intervjue, planiraju kampanje, koordiniraju PR-aktivnosti i profesionalno upravljaju vidljivošću svojih umjetnika. U prošlim desetljećima gotovo sve se temeljilo na osobnim kontaktima, entuzijazmu pojedinaca i spontanosti medijskog interesa. Današnji sustav je organiziraniji, tehnički sofisticiraniji, ali ne nužno i dublje povezan s tradicijom medijske prisutnosti baletne umjetnosti.

Piše: Zlatko Vidačković

26.11.2025. – Hrvatska radiotelevizija je desetljećima bila jedan od ključnih nositelja vidljivosti baletne umjetnosti, i to na razini produkcijske ozbiljnosti koja danas više ne postoji. Još od vremena Maje Bezjak nastajali su originalni baletni filmovi i televizijske koreografije, posebno osmišljene za studio-format koji je HRT nekoć razvijao s punom profesionalnom ambicijom. U osamdesetima su to radovi Milene Leben i Miljenka Vikića, a Milko Šparembek stvara vlastite televizijske koreografije, prilagođene mediju. Nacionalna televizija takav model rada danas više ne njeguje.

Balet je nekoć bio i sastavni dio zabavnog programa, i to na razini kakva je današnjim televizijskim potpuno strana. Godinama su nastajale velike emisije u režiji Antona Martija i koreografiji Melite Skorupski, a novogodišnji programi poput kultnog *Šampanj*, *Šampanj* Miljenka Vikića, u kojem su nastupali i operni solisti – među njima i današnja intendantica HNK-a u Zagrebu dr. sc. Iva Hraste Sočo, do danas se smatraju najvišim standardom televizijske

Balet je, dakle, u hrvatskom javnom prostoru bio prisutan mnogo snažnije i raznovrsnije nego što se ponekad misli. Razlika je u tome što se nekoć stvarala televizijska kultura koja je balet doživljavala kao ozbiljan dio nacionalne umjetničke produkcije, dok se danas njegova vidljivost često svodi na kratke formate, brze medijske cikluse i algoritamsku ekonomiju društvenih mreža. Upravo zato razgovor o baletu u javnom prostoru ne može počivati na kratkom pamćenju, nego na poznavanju bogate tradicije koja je desetljećima oblikovala način na koji se balet uopće mogao vidjeti, razumjeti i vrednovati.

Nova vremena donose promjene i širenje baletnog diskursa u digitalnu sferu. Društvene mreže omogućile su baletanima da postanu ne samo izvođači nego i izravni komunikatori. Instagram profili plesača iz HNK-ova Splita, Rijeke i Zadra danas imaju značajne pratitelje; na njima se pojavljuju fotografije iz dvorana, kratki video-zapisi s proba, isječci koreografija, trenuci predaha i proslave nakon premijera. Takva prezentacija baleta mijenja percepciju profesije. Plesači nisu udaljeni, introvertirani umjetnici, nego mladi ljudi koji su svojim radom, mišićima, ranama i humorom dio suvremene kulture, jednako kao glumci ili glazbenici. U tim se prikazima često vidi da balet nije samo idealizirana scenska pojava nego i realna svakodnevica u kojoj se kombiniraju profesionalni i privatni životi.

Kao i nekad, veliki su portali i tiskani mediji (*Jutarnji list*, *Večernji list*, *24sata*, *Gloria*, *Telegram*, *Tportal*) nastavili tradiciju razgovora s baletnim prvacima i mladim članovima ansambala. U tim se intervjuima govori o putu u balet, o školovanju, o odlasku u inozemstvo, o povratku, o preprekama i uspjesima. Pritom se naglasak sve češće stavlja na ljudsku priču, a ne samo na predstavu. Nacionalni prvak Tomislav Petranović i nacionalna baletna prvakinja (danas umirovljena) Edina Pličanić, nacionalna prvakinja Iva Vitić Gameiro i mnogi drugi u tim su razgovorima iz prve ruke približili javnosti realnost baletnog poziva. Jednom kada slušatelji ili čitatelji čuju o svakodnevnom ritmu plesača (o treninzima, ozljedama, gledalištima i tišini nakon posljednje scene) mijenja se slika baleta kao *nečega dalekog*. Ranije nije bilo društvenih mreža, ali su baletni plesači intervjuirani u brojnim dnevnim novinama i časopisima koji su imali puno veće tiraže.

Za određenu promjenu zaslužni su i festivalski konteksti, jer baletni umjetnici sve više sudjeluju u kulturnim programima izvan kazališnih okvira. Balet je prisutan na Danima otvorenih kazališta, urbanim kulturnim manifestacijama, panelima o izvedbenim umjetnostima, sinergijskim projektima s vizualnim umjetnicima i u edukativnim programima namijenjenima djeci i mladima. U tim se događanjima vidi važna transformacija: balet više nije zatvoren u zgradu kazališta, nego postaje dio gradskog ritma.

Filmovi i javna percepcija baleta

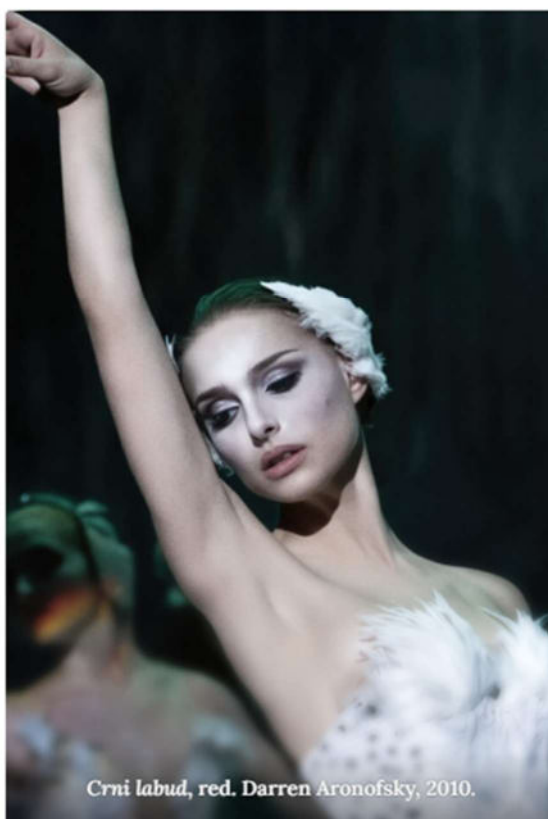

Billy Elliot, red. Stephen Daldry, 2000.

No, ključni moment u javnoj percepciji baletne profesije nije došao samo iz hrvatske kulture nego i iz globalne pop-kulture, koja je balet počela prikazivati kao snažan simbol, ali i kao dramatičnu životnu borbu. Dva su primjera posebno utjecala na način kako publika doživljava baletne plesače: *Billy Elliot* i *Crni labud*.

Billy Elliot bio je film koji je pokrenuo globalnu kulturnu promjenu: otvorio je pitanje klase, roda i društvene pokretljivosti kroz balet. Priča o dječaku iz britanskoga rudarskog gradića koji pronalazi svoj identitet kroz ples postala je univerzalna metafora o otporu društvenim predrasudama. U tom je smislu film imao i značajan odjek u Hrvatskoj. U razgovorima s baletnim pedagogima često se spominjalo kako je upravo taj film bio jedan od rijetkih koji je mladim dječacima dao hrabrost da zakorače u baletne škole. Time je pop-kultura nenamjerno postala saveznik umjetnosti.

Sasvim drugačiji, ali jednako snažan utjecaj imao je *Crni labud*. Darren Aronofsky prikazao je balet kao psihološki zatvor perfekcionizma, tjeskobe, halucinacija i potpunoga gubitka granice između uloge i identiteta. Film je izazvao reakcije diljem svijeta, i to i među plesačima i među publikom. Baletni umjetnici u Hrvatskoj često su ga komentirali kao ekstrem, kao dramsku hiperbolu koja se oslanja na realne elemente (perfekcionizam, iscrpljenost, kompetitivnost), ali ih vodi u patološku krajnost. Publika je pak film prihvatila s fascinacijom, uvjereni da je balet istodobno i veličanstven i opasan. Taj je dvojni učinak ostavio trag: balet je odjednom postao intrigantniji široj javnosti, ali uz cijenu stvaranja zabluda o tome koliko je profesija doista destruktivna.

Kada se sve to promatra zajedno (televizija, portali, društvene mreže, pop-kultura i angažman ansambala) moguće je uočiti dubinsku promjenu: balet više nije zatvoreni umjetnički krug. U javnom prostoru baletani danas zauzimaju mjesto koje nikada prije nisu imali. Postali su glasnici vlastite profesije. Kroz svoje priče, ozljede, uspone, povratke iz inozemstva, osobne borbe i male pobjede, oni su javnosti pokazali da balet nije samo estetika, nego i radna svakodnevnica, mentalna disciplina i društvena uloga.

Ta nova prisutnost ima i širu kulturnu važnost. U vremenu u kojem se javni prostor često fragmentira na senzacije, kratke vijesti i viralne objave, baletni umjetnici nude jedan od rijetkih narativa koji spajaju fizičku vještinu, umjetnički izraz, posvećenost i profesionalnu etiku. Njihova vidljivost oblikuje novu generaciju gledatelja. Djeca koja danas na društvenim mrežama prate plesače iz hrvatskih ansambala odrastaju s idejom da je balet profesija – ne mistična, nego stvarna, zahtjevnja i vrijedna poštovanja. A to je promjena koja može imati dugoročne posljedice: više dječaka u baletnim školama, veću podršku javnosti, bolji sustav kazališta i snažnije razumijevanje umjetničkog rada.

U tom smislu baletni plesači nisu samo izvođači, nego i kulturni emisari. Njihova prisutnost u medijima, emisijama, kampanjama i digitalnom prostoru nije trenutna atrakcija, nego rezultat činjenice da je jedno od najstarijih kazališnih zanimanja afirmirano i kao dio suvremenog identiteta hrvatske kulture. Vidljivost nije samo marketinška kategorija; ona je potvrda da baletna profesija ima svoje mjesto u javnosti.

©Zlatko Vidačković, Hrvatskoglumiste.hr, objavljeno 26. studenog 2025.

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti. Dozvoljeno prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.